

Пахальчук Н.О. Організація навчальної діяльності майбутніх фахівців із дошкільної та початкової освіти в контексті викладання методики фізичного виховання / Н.О.Пахальчук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал. – Суми : СумДПУ, 2015. – №5 (49). – С. 332-340.

УДК 373.2/.3.016:796

Н. О. Пахальчук

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
orcid.org/0000-0001-7098-3821

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. Мета статті полягає в представленні методів та прийомів роботи з майбутніми педагогами дошкільної та початкової освіти в процесі викладання методики фізичного виховання у ВНЗ. У процесі емпіричного дослідження встановлено, що в значній частині респондентів відсутній пізнавальний інтерес до методики фізичного виховання дітей. Це негативно впливає на набуття студентами професійних компетенцій. Презентовані в статті підходи до організації навчальної діяльності майбутніх фахівців можуть бути успішно адаптовані та використані під час викладання інших професійно орієнтованих дисциплін. Подальшого дослідження потребують питання розробки мультимедійного практикуму з методики фізичного виховання дітей.

Ключові слова. Методика фізичного виховання, методи та прийоми роботи, фахівці дошкільної та початкової освіти.

Постановка проблеми. Сьогодні значна кількість дітей, які приходять до початкової школи, вже мають функціональні порушення, виявляються психологічно і фізично не готові до опанування шкільної програми. Тому актуалізуються питання підготовки майбутніх фахівців, здатних компетентно вирішувати завдання фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в різних організаційних формах.

Аналіз актуальних досліджень. У контексті нашого дослідження особливого значення набувають філософсько-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців до освітньо-виховної діяльності (В.Андрущенко, С.Гончаренко, Л.Загородня, І.Зязюн, Л.Калуська, В.Краєвський, В.Лутай, І.Підласий, Г.Тарасенко, С.Сисоєва, О.Сухомлинська та ін.); вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів до фізичного виховання особистості (В.Ареф'єв, О.Богініч, Е.Вільчковський, М.Зубалій, Н.Денисенко, О.Дубогай,

О.Курок, Л.Сущенко, Б.Шиян та ін.).

Значний інтерес у межах досліджуваної теми становлять дисертаційні роботи, в яких предметом спеціального дослідження стала підготовка майбутніх учителів початкових класів та вихователів ДНЗ до фізичного виховання дітей (С.Іванников, С.Ігнатенко, С.Корнієнко, О.Кругляк, Н.Левінець, Н.Мацкевич, З.Нестерова, С.Петренко, А.Степанко та ін.). Зокрема, дослідники наголошують, що професійно-педагогічну спрямованість потрібно розглядати як особистісне утворення, що інтегрує в собі всю систему мотивів, переконань особистості педагога, які актуалізуються у педагогічній діяльності та зумовлюють цілеспрямованість, наполегливість при вирішенні проблеми, готовність до прийняття відповідальності за кінцевий результат [3, 7].

На слушну думку науковців, умови і сучасні технології навчання у школі провокують подальше зниження показників здоров'я дітей, розвиток хронічних захворювань, депресію тощо. При вступі дитини до початкової школи суттєво збільшується її інтелектуальне навантаження, водночас значно знижується об'єм рухової активності, що негативно позначається на її фізичному розвитку й зміцненні здоров'я [2, 3]. Зважаючи на це, загострюється проблема збереження здоров'я дітей як дошкільного віку, так і молодших школярів як суб'єктів навчальної діяльності, й відповідно підготовки педагогів до виховання у дітей культури здоров'я і здорового способу життя під час усіх напрямів навчально-виховного процесу.

Мета статті полягає в представленні методів і прийомів роботи з майбутніми педагогами дошкільної та початкової освіти в процесі викладання методики фізичного виховання у ВНЗ.

Методи дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури [1-3; 6-8 та ін.] дозволив виявити вплив різних чинників на якість навчальної діяльності майбутніх фахівців. Серед визначених чинників (стиль керівництва, загальна атмосфера студентського життя, педагогічна майстерність викладачів тощо) важливе місце відводиться пізнавальному інтересу. У процесі емпіричного дослідження 312 майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти

(анкетування, тестування, виконання практичних завдань та ін.) було встановлено, що в значній частині респондентів (48,4%) відсутній пізнавальний інтерес до методики фізичного виховання дітей. Результати порівняльного аналізу рівня пізнавального інтересу та рівня навчальних досягнень студентів із методики фізичного виховання виявили прямопропорційну залежність визначених якостей. Таким чином, низький рівень зацікавленості майбутніх педагогів навчальною дисципліною негативно впливає на набуття професійної компетентності в галузі фізичного виховання дітей.

Виклад основного матеріалу. З метою активізації пізнавального інтересу майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти в контексті викладання методики фізичного виховання дітей нами використовуються різні методи та прийоми роботи [4-6 та ін.]. Наведемо приклади ще не висвітлених в наукових роботах.

На слушну думку Г. Тарасенко, гра має стати безальтернативною формою організації дитячого життя, навіть вчителю початкових класів не потрібно поспішати переводити «дитину на рейки вербально-логічного освоєння навколишнього світу, забуваючи про її вікові потреби» [8, 68]. Таким чином, з метою набуття студентами досвіду створення ігрового середовища доцільно залучати майбутніх фахівців в ігрову навчальну діяльність. Так, на рис. 1 представлені приклади слайдів мультимедійної презентації з використанням ігрових ситуацій на занятті (тема «Методика навчання загальнорозвивальних вправ дітей дошкільного віку»):

1. «Підняття прапора». Завдання: визначити, при яких рухах необхідно робити вдих та видих. Якщо відповідь правильна, то прямокутник піднімається вгору, а попередня інформація зникає (2 а-б).

2. «Кури на сідалі». Завдання: з двох однакових відповідей про особливості виконання загальнорозвивальних вправ у молодшій групі обрати правильну та «посадити» курку в курник. Якщо відповідь правильна, то, при накладанні рисунка курки та курника, курка зникне. Якщо відповідь неправильна, то курка автоматично повертається на своє місце (рис. 2 в-г). Виконання завдання

супроводжується фоновою музикою «Кури і півні» К. Сен-Санса з сюїти «Карнавал тварин», яка починає грати при натисканні на словосполучення «молодша група».

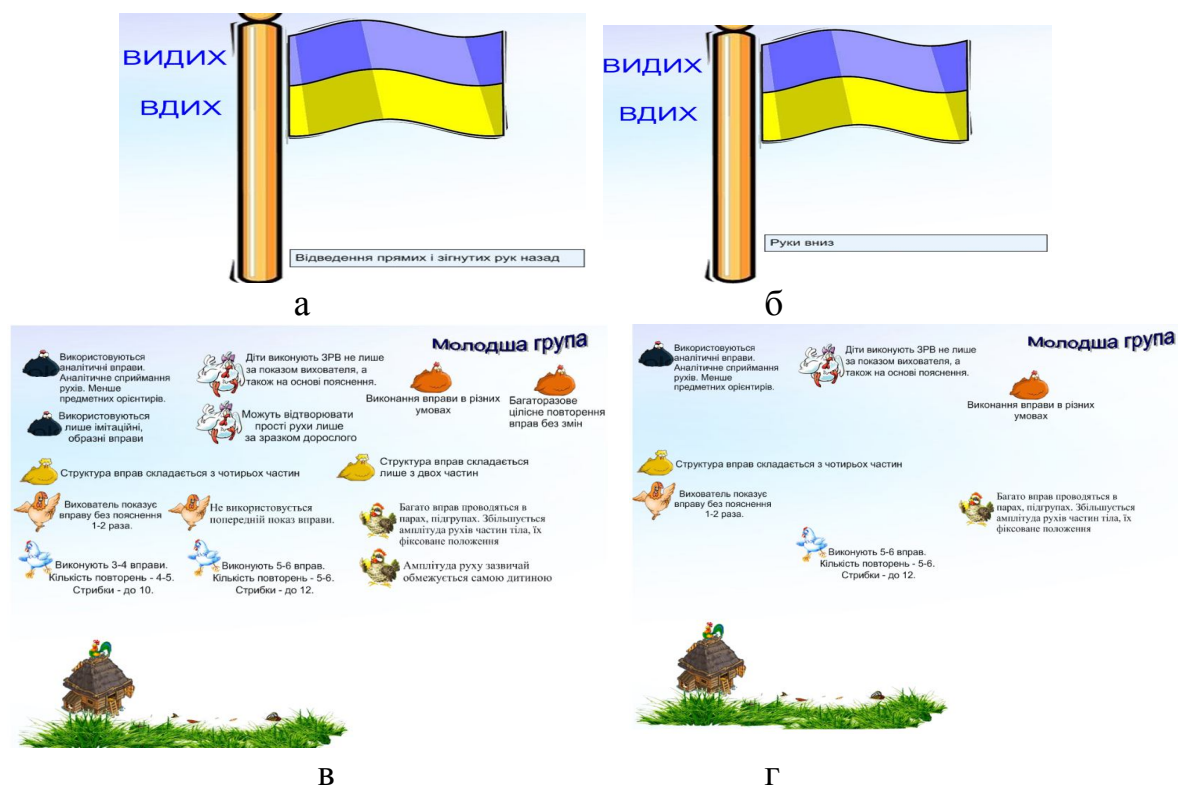

Рис. 1. Приклади слайдів мультимедійної презентації.

З метою активізації в майбутніх педагогів пізнавального інтересу в процесі викладання навчальних дисциплін необхідно здійснювати міжпредметні зв'язки, пов'язувати фізичне виховання з естетичним, моральним, розумовим тощо. Так, у процесі викладання методики фізичного виховання нами проводиться робота з формування естетичного досвіду майбутніх педагогів. Зокрема, студентам пропонуються завдання типу:

- Розробити плани-конспекти фізкультурно-оздоровчих заходів для дітей дошкільного віку та молодших школярів із використанням творів мистецтва та естетичного потенціалу природи.
- Взяти участь у батьківських зборах із виступом на естетико-педагогічну тематику: «Мистецтво фізичного виховання в родині», «Взаємозв'язок естетичної та фізкультурно-оздоровчої діяльності сім'ї», «Фізична культура та світ прекрасного» тощо.

Також нами вносяться естетико-зорієнтовані питання в зміст тем навчальної дисципліни. Так, до теми «Забезпечення рухової активності дітей у повсякденному житті» додано питання «Використання ігор-подорожей у фізичному вихованні дітей дошкільного (молодшого шкільного) віку». Наведемо фрагмент інформаційного забезпечення питання:

«1. Фізкультурно-оздоровча тематика ігор-подорожей: «Мандрівка на острів Футболяндію», «Туристичний похід спортивними стежинами», «Велика фізкультурна мандрівка», «Дорогами козацьких звитяг», «У пошуках здоров'я», «Подорож у країну Олімпійську», «В місто Чарівних Гімнастів», «Регата «Фізкультурні цікавинки», «Турнір фізкультурників», «Фізкультурно-оздоровче авторалі», «Музично-руховий Уїмблдон», «Фізкультмандрівка до оздоровчого водоспаду», «Подорож до дивосвіту Силачів», «Подорож танцювально-ігровими планетами», «Стройовий слалом», «Авторалі «Козацькі забави» та ін.

2. Назви станцій:

Перший варіант (назви можуть складатись з одного слова або з цілого речення, вони не прив'язані до природних або архітектурних об'єктів): станція «Стройова», станція «Загальнорозвивальна», станція «Зможеш – пробіжи», станція «Ігрова», станція «Переможна»; зупинка «Вітальна», зупинка «Наші улюблені вправи», зупинка «Пограйся з Сонцеграйчиком», зупинка «Дихальна» тощо.

Другий варіант (назви мають бути прив'язані до природних, архітектурних, географічних об'єктів залежно від назви гри-подорожі): місто «Туристичне», вулиця «Лікувальна», будинок «Евритмічний», театр «Здоров'я», село «Гімнастичне», міст «Руховий», ліс «Загартувальний», галявина «Ритмічна», гори «Спортивно-оздоровчі», поле «Баскетбольне», річка «Сили і Грації», озеро «Суперпостави», острів «Рухливих ігор», мис «Біговий», залив «Пластик-шоу», бухта «Олімпійська», планета «Ковзанярська» та ін.».

Необхідною передумовою успішного фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є набуття майбутніми педагогами здатності відчувати і засвоювати ритм. Тому на кожному занятті зі студентами

розучуються та проводяться «*ритмічні руханки*» без музичного супроводу та фізкультхвилинки з музичним супроводом. У процесі вивчення руханок використовуються різні методи навчання (практичні: навчання вправ в цілому, по частинах; наочні: пряма та опосередкована демонстрація; словесні: рахунок, вказівки та інструкції, бесіда, опис, пояснення) та різноманітні прийоми вправляння (ідеомоторне тренування, вправляння в обидва боки, з безпосередньою фізичною допомогою), що сприяє переведенню теоретичного матеріалу в практичну площину. Подамо послідовність виконання «Ритмічного батлу» (назва наша) з ботмерівської гімнастики, який складається з трьох частин (табл. 1). Вправу можна виконувати сидячи та стоячи.

Таблиця 1

Зміст частин «Ритмічного батлу»

Рахунок	Зміст частин вправи		
	Перша частина	Друга частина	Третя частина
В.п	о.с., ноги нарізно		
1.	Оплеск об стегна зверху одночасно двома долонями (ліва рука – ліве стегно, права рука – праве стегно).	1 – оплеск об стегна зверху одночасно двома долонями, «і» – оплеск долонями одна в одну перед собою.	Тупнути лівою ногою.
2.	Оплеск долонями одна в одну перед собою.	2 – оплеск долонями одна в одну перед собою, «і» - оплеск долонями одна в одну перед собою.	Оплеск долонями одна в одну перед собою.
3.	Клацнути великим і середнім пальцями лівої руки в лівій площині.	3 «і» – оплеск долонями одна в одну перед собою.	Тупнути правою ногою.
4.	Клацнути великим і середнім пальцями правої руки в правій площині.	4 «і» – оплеск долонями одна в одну перед собою.	Оплеск долонями одна в одну перед собою.
5.	Повторити рухи 1-4 першої частини.	Повторити рухи 1-4 другої частини.	Повторити рухи 1-4 третьої
6.			
7.			
8.			

			частини.
9.	Оплеск об стегна одночасно зверху двома долоньями (ліва рука – ліве стегно, права рука – праве стегно).	9 – оплеск об стегна зверху одночасно двома долоньями, «і» – оплеск долоньями одна в одну перед собою.	Повторити рухи 1-4 третьої частини.
10.	Оплеск долоньями одна в одну перед собою.	10 «і» – оплеск долоньями одна в одну перед собою	
11.	Клацнути одночасно великими і середніми пальцями лівої та правої руки збоку (кожна рука знаходиться в своїй площині).	Повторити рухи 9 «і» та 10 «і» другої частини.	
12.	Оплеск долоньями одна в одну перед собою.		
13.	Повторити рухи 9-11 першої частини.		
14.			
15.			
16.	В.п.		

Після засвоєння руханки відбувається варіативне виконання вправи, що відповідає третьому етапу навчання рухових дій. Зокрема, студентів можна об'єднати в три групи, які будуть виконувати свою частину батлу (табл. 2). Критерій правильного виконання вправи – одночасне виконання 13-16 рахунків вправи, які ідентичні для всіх груп.

Таблиця 2

Послідовність виконання «Ритмічного батлу» трьома групами студентів

№ групи	Частини вправи, які виконуються		
	I	перша	перша
II	–	друга	друга
III	–	–	третя

Необхідною умовою засвоєння студентами навчальної інформації та активізації пізнавального інтересу вважаємо укладання *практикумів із навчальних дисциплін*. Подаємо структуру тем «Практикуму з методики фізичного виховання дітей»: тема, мета, обладнання, ключові слова, зміст; основна література, додаткова література; контрольні запитання; завдання до практичного заняття,

завдання до лабораторного заняття; інформаційне забезпечення заняття: теоретичний блок (представлена коротка відповідь на питання зі змісту теми), практичний блок (представлені розробки різних форм фізичного виховання відповідно до теми заняття). Таке структурування характерне для кожної теми навчальної дисципліни. В кінці практикуму подаються завдання для самоперевірки до кожної теми, додатки, основну та додаткову літературу до навчальної дисципліни за такими групами: державні освітнянські документи, підручники та посібники, статті в періодичних виданнях. В практикумах доцільно використовувати різні види подання інформації: текстові, графічні, схематичні (рис. 2) тощо. Практикум можна використовувати під час лекційних, практичних та лабораторних занять. На нашу думку, визначений вид друкованої продукції сприятиме зменшенню часу на пошук відповідної інформації та збільшенню часу для творчого опрацювання та засвоєння студентами навчального матеріалу.

Рис. 2. Схематичне подання інформації до теми «Теоретико-практичні основи виховання рухових якостей» (питання «Фізичне навантаження: дефінітивний аналіз»).

Висновки. Таким чином, стратегія розвитку сучасної педагогічної освіти спрямована на удосконалення якості підготовки студентів, оптимізацію навчально-виховного процесу у ВНЗ. Необхідність підвищення зацікавленості педагогів проблемами фізичного виховання особистості та поглиблення професійної компетентності студентів у цій галузі обумовлена необхідністю збереження та примноження здоров'я підростаючому поколінню. Презентовані в статті підходи до організації навчальної діяльності майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти можуть бути успішно адаптовані та використані під час викладання інших професійно орієнтованих дисциплін. Подальшого дослідження потребують питання розробки мультимедійного практикуму з методики фізичного виховання дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади : навч.-метод. посіб / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
2. Іванников С. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Іванников Сергій Іванович ; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського». – О., 2013. – 24 с.
3. Мацкевич Н. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.02 / Мацкевич Нінель Матвіївна ; Волинський державний ун-т ім. Лесі Українки. – Рівне, 2001. – 24 с.
4. Пахальчук Н. Використання мультимедійних технологій у підготовці студентів до фізичного виховання дошкільників / Наталя Пахальчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи / ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.), Коберник О. М. та ін. ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – 2014. – №8. – С. 132-137.
5. Пахальчук Н. Використання опорних конспектів у підготовці студентів до фізичного виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / Н. Пахальчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 6 (32). – С. 113-119.

6. Пахальчук Н. О. Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ та учителів початкових класів до організації фізичного виховання в закладах освіти / Н. О. Пахальчук // Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка». – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, 2012. – Вип. 43/44. – С. 99-103.

7. Психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. Л. Трофімов [та ін.] ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – Вид. 6-те, стер. – К. : Либідь, 2008. – 560 с.

8. Тарасенко Г. Творчі ігри у виховній роботі з дошкільниками і молодшими школярами: аспект наступності / Галина Тарасенко // Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник статей / за ред. Г. С. Тарасенко. – Вінниця : ВДПУ, 2009. – С. 68-83.

РЕЗЮМЕ

Н. А. Пахальчук. Организация учебной деятельности будущих специалистов дошкольного и начального образования в контексте преподавания методики физического воспитания.

Аннотация. Цель статьи заключается в ознакомлении с методами и приёмами работы с будущими педагогами дошкольного и начального образования в процессе преподавания методики физического воспитания в вузе. В процессе эмпирического исследования установлено, что у значительной части респондентов отсутствует познавательный интерес к методике физического воспитания детей. Это негативно воздействует на приобретение профессиональных компетенций. Представленные в статье подходы к организации учебной деятельности студентов могут быть успешно адаптированы к преподаванию других профессионально ориентированных дисциплин. Необходимо дальнейшее исследование вопроса разработки мультимедийного практикума по методике физического воспитания детей.

Ключевые слова. Методика физического воспитания, методы и приёмы работы, специалисты дошкольного и начального образования.

SUMMARY

N.A. Pahalchuk. Organization of the educational activity of future specialists in preschool and primary education in the context of teaching methods of physical education

Summary. The purpose of the article is to present methods and techniques of work with future teachers of preschool and primary education in the process of teaching methods of physical education in the high school.

The next fact can be found in the process of the empirical study: a significant proportion of respondents aren't interested in the methods of physical education of children, and as a result of it, this fact causes a harmful influence on the acquirement of professional skills.

A necessary prerequisite of the successful physical education of children of preschool and early school age is the acquirement of future teachers the ability to feel and absorb the rhythm. This work shows an example of the rhythmic exercise without

music and another option of this exercise. Different teaching methods may be used in the study of rhythmic exercises (practical, verbal, visual) and practice techniques are popular as well, that transfer theoretical material in practice. The effective form of the gaining the information by students is laying workshops on subjects. The article presents the structure of the topics «Workshop on Methodology of Physical Education of Children» and examples of the multimedia slide-show presentations, using game situations.

In order to prepare future teachers' professional competence in the process of teaching of some educational subjects, it is necessary to make interdisciplinary connections, tying physical education with aesthetic one, moral, intellectual and so on. The work presents forms of work in order to create aesthetic experiences for future teachers of preschool and primary education. In particular, students are offered to recognize some aesthetic-oriented issues in the content of the course topics. Thus, the theme of «Ensuring motor activity of children in everyday life» gives a piece of information support towards the question «Using travel-games in physical education of preschool children (primary school)».

Methods of the organization of learning activities of students, presented in the article, can be successfully adapted to the teaching of other professionally oriented courses. The developing of multimedia workshops needs a further research towards the methodology of physical education of children.

Key words. Methodology of physical education, methods and techniques of work, specialists of preschool and primary education.